

теоретичних знань з фізичної культури і біології” (у питаннях та відповідях), навчально-методичний посібник “Рухливі ігри у формуванні особистості школярів” (співавтори А.Федірко, І.Райтаровська, О.Шишкін) (2010).

Крім цього, на рахунок вченого більш як 50 опублікованих статей і повідомлень у наукових збірниках і матеріалах наукових конференцій.

Олександр Петрович шанований серед колег на факультеті та в університеті як досвідчений, кваліфікований викладач-тренер, умілий наставник студентської молоді. Його знають і поважають як цікавого співбесідника, надійного товариша.

Велика радість у його житті – прекрасна сім’я. Дружина, Тетяна Григорівна, – домогосподарка. Разом вони виростили, виховали сина Андрія, який навчається в аспірантурі Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Улюблені заняття – футбол, сучасні танці, музика, комп’ютер.

Олександр Петрович пишається своїми досягненнями. У нього є усі підстави сподіватися на нові успішні сходишки в житті.

Одержано 1 лютого 2012 року

П.С.Каньоса

Сподвижниця подільського мистецтвознавства (Наталія Олексіївна Урсу)

Перебуваючи вперше у вересні 1991 року у Кам’янці-Подільському Наталія Олексіївна, вона закохалася з першого погляду в місто, вдягнене в осінні золоті шати. Вид з мосту на каньйон справив незабутнє враження, а величні старовинні споруди Старого Міста визначили на довгі роки місце її проживання і коло життєвих і наукових уподобань.

Наталія Олексіївна Урсу народилася 1 січня 1952 року у смт.Вулканешти, що в Молдові, у родині військовослужбовця. Виховувалася разом зі старшим братом Юрієм в умовах постійної батьківської опіки й підтримки. У 1962 році сім’я переїхала до Кишиневу, де Наталія успішно вчилася і закінчила середню школу № 56, що знаходилася у самому серці столиці Молдови, на вулиці М.Горького. Упродовж навчання відвідувала музичну та художню школи, активно займалася спортом, неодноразово перемагала в юнацьких змаганнях з шосейних велогонок, отримала важливу спортивну відзнаку – кандидат у майстри спорту. Завжди багато читала класичну та мистецтвознавчу літературу.

1968 року (у 16 років) вступила до Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва (нині Академія мистецтв), який закінчила за спеціальністю “Художній текстиль”. Випускниці було присвоєно кваліфікацію художника декоративно-прикладного мистецтва. Серед викладачів знаменитого мистецького закладу можна назвати відомих фахівців своєї справи – професорів В.Овсійчука, І.Миська, В.Черкасова, Л.Пушкаша, Д.Крвавича, В.Шелест, Т.Умново та ін.

Педагогічна діяльність Н.Урсу почалася у Кишинівському технологічному технікумі, в якому після закінчення вищого навчального закладу і до 1981 року працювала викладачем рисунку, живопису, композиції та моделювання одягу. 1981 року Наталія Олексіївна була запрошена у Кишинівський педагогічний університет ім. Іона Крянге, де пройшла шлях від асистента, старшого викладача, доцента до завідувача кафедри декоративно-прикладного мистецтва художньо-графічного факультету.

З 1984 по 1986 роки навчалася в аспірантурі Московського вищого художньо-промислового училища (колишнє Строгановське), де успішно захистила дисертацію на тему “Интерьер народного жилища Молдавии (опыт исследования эстетического формирования жилой среды)” за спеціальністю 17.00.05 – Декоративне і прикладне мистецтво і здобула науковий ступінь кандидата мистецтвознавства. Керівником наукового дослідження був видатний російський мистецтвознавець, проректор з наукової роботи МВХПУ, доктор мистецтвознавства, професор Прокопій Олександрович Гельтєвський. 1987 рік ознаменувався присвоєнням звання Відмінника народної освіти Молдови. Вчене звання доцента Н.Урсу здобула у 1993 році.

З вересня 1992 року Н.Урсу продовжує наукову та викладацьку діяльність на кафедрі музики і образотворчого мистецтва педагогічного факультету Кам’янець-Подільського державного педагогічного інституту, де впливається у колектив провідних викладачів образотворчого мистецтва, серед яких Лариса Петрівна Бондар, В’ячеслав Іванович Донець, Микола Петрович Гуменюк та ін.

Упродовж роботи у вищому навчальному закладі викладає дисципліни: історія образотворчого мистецтва, кольорознавство, композиція, шкільний дизайн, методика образотворчого мистецтва, історія декоративно-прикладного мистецтва, спецкурс мистецтво Хмельниччини; активно публікує статті та інші матеріали, пов’язані з методикою викладання образотворчого мистецтва та позакласної мистецької діяльності у школі. За плідну художньо-педагогічну діяльність 2002 року отримує відзнаку – Відмінник освіти України.

2004 року Наталія Олексіївна очолює новостворену кафедру образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва Кам’янець-Подільського державного університету, де вперше здійснюється набір за спеціальностями “Реставрація творів мистецтва” та “Образотворче і декоративно-прикладне мистецтво”. Під керівництвом Наталії Олексіївни кадровий склад кафедри поповнюється висококваліфікованими викладачами, які представляють про-

відні вітчизняні художні школи: Київську, Львівську, Харківську, Миколаївську тощо. Завдяки зусиллям Н.О. Урсу студенти мистецьких спеціальностей отримали унікальну можливість створювати власні творчі композиції не лише на теренах України, а й за її межами: щорічний літній пленер у Кракові; стажування на базі художніх вузів Кракова, Варшави, Торуні; участь у міжнародних творчих виставках і конкурсах тощо.

2004 року Наталія Олексіївна Урсу проходила наукове стажування у Торунському університеті Миколая Коперніка (Польща); 2005 – підвищення кваліфікації у Педагогічній Академії ім. Комісії Національної освіти в Кракові на запрошення ректора педагогічної академії; 2006–2007 – на факультеті реставрації творів мистецтва Краківської Академії мистецтв ім. Яна Матейки.

Особисті контакти з провідними науковцями споріднених спеціальностей у Польщі, а саме ректором Краківської педагогічної академії ім. Комісії національної освіти, професором Генріком Жалінським, проректором з науки професором Тадеушем Будревичем, начальником міжнародного відділу Яном Каложним, а також спеціалістами-реставраторами Академії мистецтв ім. Яна Матейки – деканом факультету реставрації, професором Гражиною Корпаль, завідувачем кафедри реставрації, професором Едвардом Косаковським, сприяють розробці і виконанню спільних мистецько-культурних проєктів, до яких залучаються студенти польської й української сторін. Н. Урсу створила умови для участі у піврічному проєкті “*Gaude Polonia*” для викладача-реставратора Віри Олександрівни Варвянської на базі факультету реставрації творів мистецтва Краківської Академії мистецтв ім. Яна Матейки.

Окрім викладацької та адміністративної роботи, Н. Урсу розгортає активну наукову діяльність, бере участь у багатьох Міжнародних конференціях в Україні й за кордоном, публікує дослідження у фахових збірниках, затверджених ВАК України. Наталія Олексіївна активно та плідно підтримує наукові розвідки колег і магістрантів кафедри, створюючи серйозне підґрунтя для становлення подільської наукової мистецтвознавчої школи. Під її керівництвом на кафедрі образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва з метою широкого залучення професорсько-викладацького складу, аспірантів, магістрантів, студентів університету, а також науковців, учителів загальноосвітніх шкіл регіону для розробки досліджень у галузі мистецтвознавчих і культурологічних проблем створено Міжнародний науковий центр досліджень історії образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва й архітектури. За результатами завершених науково-дослідних робіт планується захист дисертаційних, магістерських, дипломних, бакалаврських, курсових та інших творчих проєктів, які можуть прирівнюватися до рівня зазначених робіт. У центрі готуються до друку і видаються монографії, навчальні та навчально-методичні посібники, організовуються творчі виставки та інші науково-творчі матеріали.

На базі Центру разом з кандидатом архітектури, доцентом І. В. Березіною було проведено дві Міжнародні науково-практичні конференції “Мистецька спадщина Поділля у контексті полікультурного європейського простору”, у

роботі яких взяли участь всі викладачі кафедри. Були запрошені науковці з вітчизняних вищих навчальних закладів, а також науковці з Польщі та Росії. За результатами першої конференції було видано збірник наукових праць учасників. 2011 року під керівництвом Н.Урсу була захищена дисертація “Культурно-мистецька спадщина Поділля у художніх фотографіях Михайла Грейма”. Дисертант Іван Підгурний здобув науковий ступінь кандидата мистецтвознавства, а на початку 2012 року була видана однойменна монографія. На березень 2012 року планується захист наступної дисертації, підготовленої під керівництвом Н.О.Урсу.

У колі наукових інтересів Н.О.Урсу проблеми відродження національної мистецької спадщини, дослідження сакрального мистецтва чину братів-проповідників в Україні, питання теорії й методики викладання образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва у вищих і середніх навчальних закладах. Крім того, вона є автором близько 200 наукових праць, серед яких посібники, методичні вказівки, наукові статті, опубліковані у збірниках ВАК України тощо. Чимало статей та інших розвідок, що розкривають проблеми мистецтвознавства, теорії, історії та методики викладання образотворчого мистецтва, опубліковано за межами України — Росії, Молдови, Польщі, Литві та ін.

2005 року Наталія Урсу виборола грант Американської Асоціації Наукових Товариств (Нью-Йорк) у розмірі 4000\$ США на проведення наукових досліджень у царині мистецького доробку домініканського чину на українських теренах, який надав можливість збору матеріалів в архівах Кракова, Варшави, Москви, Санкт-Петербургу, Києва, Житомира, Львова, Вінниці та ін. 2006 року Н.Урсу була обрана на посаду професора кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва.

Особисті контакти і дружба Н.Урсу з японським піаністом Хіроші Куротакі дали можливість створити прекрасний фільм. Після дворічної підготовки, Інтернет-листування у період з 25.11 по 30.11.06 японська знімальна група в складі 8 осіб перебувала в Кам'янці-Подільському, здійснювала зйомки фільму. Японська кіногрупа з Токіо та Йокогами знімала фільм про видатну особистість, музиканта і піаніста Лео (Лейбу) Сироту, що народився в Кам'янці-Подільському, а помер у Нью-Йорку. Разом із професором М.А.Печенюк професор Н.О.Урсу співпрацювала з представниками кіногрупи, добираючи необхідні матеріали в архівах Поділля. Фільм отримав приз журі Міжнародного кінофестивалю документальних фільмів “Кінолітопис” у Києві. Контакти з Японією продовжуються.

У 2007 році, як результат дванадцятирічної праці, Наталією Олексіївною була видана наукова монографія “Мистецька спадщина домініканського ордену XVII–XIX ст. на території України”. В країні це перша спроба глибокого різнобічного аналізу мистецького доробку окремо взятого католицького чину. Наукове видання призначене для мистецтвознавців, спеціалістів у галузі архітектури й урбаністики, істориків, реставраторів, працівників музеїв і заповід-

ників, широкого кола шанувальників сакрального мистецтва. Після публікації монографії 2007 року отримала державну нагороду Міністерства освіти і науки України – медаль “За наукові досягнення” (посвідчення № 486, наказ 59-К, 2007).

За останні роки Н.О.Урсу брала участь у багатьох міжнародних конференціях з публікацією доповідей у наукових збірниках, зокрема на міжнародній конференції “Історія релігій в Україні” (2001, 2003, 2004, 2005, 2006 – Львів), на міжнародних конференціях: “Polacy na Podolu” (“Поляки на Поділлі” – 2003, Кам’янець-Подільський), “Polskie dwory i rezydencje na Ukrainie” (“Польські двори і резиденції на Україні” – 2004, Ольштин, Польща), “Polacy na Ukrainie w XIX–XX wieku” (“Поляки в Україні у XIX–XX ст.” – 2005, Хмельницький), “Sztuka dawnych kresow poludniowo-wschodnich Rzeczypospolitej w XIX i XX wieku” (“Мистецтво південно-східних кордонів Речі Посполитої у XIX і XX століттях” – 2006, Варшава), “Кам’янець-Подільський в контексті українсько-європейських культурних зв’язків: історія та сучасність” (2006, Кам’янець-Подільський), “Polska godzina na Ukrainie: historia i wspolczesnosc. W 125 rocznicę urodzin Karola Szymanowskiego” (“Польська родина в Україні: історія і сучасність. До 125-річчя народження Кароля Шимановського” – 2007, Кіровоград), “Central European Heritage – European Heritage” (“Центрально-європейська спадщина – Європейська спадщина” – 2008, Будапешт-Балатонфюред, Угорщина), “Wspolna spuscizna – wspolna odpowiedzialnosc” (“Спільна спадщина – спільна відповідальність” – 2008, Краків, Польща, Міжнародний центр культури), на II Конгресі Польських наукових товариств (2008, Краків, Польща), на Другому Російському культурологічному конгресі “Культурное многообразие: от прошлого к будущему” (2008, Санкт-Петербург), міжнародній конференції “The History of Art History in Central, Eastern and South-Eastern Europe” (2010, Торунь, Польща), міжнародній конференції “Europa Jagellonska» і з’їзді вчених з Середньої і Східної Європи, 17–18 вересня 2010 р. (Ольштин, Польща), у міжнародних конференціях в Полтаві (Україна), Мінську (Білорусь), Празі (Чехія), Омську (Росія) та багатьох інших.

У 2007 році Н.О.Урсу обрана Радою Кам’янець-Подільського національного університету на посаду професора кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва.

У травні 2007 року відвідала Польщу, Угорщину, Сербію, Боснію і Герцеговину. З 26 квітня по 9 травня 2008 року Н.О.Урсу була здійснена дослідницька поїздка по країнах Західної Європи – Угорщина, Словаччина, Польща, Люксембург, Німеччина, Франція. Стажування, метою якого були питання вивчення і збереження західноєвропейської культурно-мистецької спадщини, забезпечили іноземні партнери. Відвідано французькі міста-музеї Реймс, Невер, Парелле Моніаль, Ліон, Париж, а також Франкфурт-на-Майні, Страсбург, Нюрнберг, Авіньон, Прага, Клоні, Лурд, Ля Салетт. 2009 року відвідала італійські міста, зокрема музеї Риму й Ватикану. Наталія Олексіївна 20–30 жовтня 2009 року здійснила наукову поїздку у Польщу (Краків – Національний

музей, Етнографічний музей, музей історії кіно, музей історії Кракова, архів і бібліотека Академії майстерності, архів Польської академії наук; Лодзь – бібліотека університету, Варшава) з метою дослідження в архівах спадщини подільського фотохудожника Михайла Грейма та ін. З 30.04.2010 по 16.05.2010 – дослідницька поїздка в Єгипет (Таба, Нуейба, Синай та ін.) та Ізраїль (Єрусалим, Віфлеєм, Тель-Авів та ін.) з метою вивчення впливу східної культури на мистецтво Західної Європи, дослідження феномену Орієнтального стилю в європейському мистецтві.

З 25 по 31 травня 2008 року відбувся VII Київський Міжнародний фестиваль документальних фільмів “КІНОЛІТОПИС – 2008”. Професор кафедри Н.О.Урсу була запрошена взяти участь у фестивалі в якості члена міжнародного журі.

Наталія Олексіївна входить до складу редакційної колегії фахових наукових журналів, затверджених ВАК України: “Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка” (Луганськ); “Pamiętnik Kijowski” (Київ-Ольштин); “Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка”; “Педагогічна освіта: теорія і практика” (Кам’янець-Подільський); збірника “STUDIA HUMANISTYCZNE: UKRAINA-POLSKA”.

Упродовж педагогічної діяльності Наталія Олексіївна неодноразово отримувала почесні грамоти Хмельницької обласної ради, Кам’янець-Подільської міської ради, ректорату університету, цінні подарунки.

Успішний захист докторської дисертації на тему “Сакральне мистецтво домініканського ордену на землях України XVII–XIX ст.” відбувся 18 грудня 2008 року у Харківській державній академії культури за спеціальністю 26.00.05 “Музеєзнавство. Пам’яткознавство”. У дисертації розглядаються умови, історія утворення та екзистенції домініканських осередків на території України, стисло згадуються дати виникнення дерев’яних і кам’яних храмів, висвітлюються імена фундаторів і добродійців, дається характеристика місцевим будівельним матеріалам, архітектонічним системам і типам побудови, простежуються семантичні коріння, стильові та художньо-композиційні особливості зодчества мендикантів, аналізується інтеграційний зв’язок храмового зодчества та його сакрального наповнення, розглядається архітектонічна метафорика мистецького доробку домініканців, висвітлюються з минулого імена вітчизняних та запрошених з інших країн митців: архітекторів, скульпторів, живописців, майстрів-прикладників тощо. Робиться спроба представити пам’яткоохоронне значення досліджень мистецької спадщини ордену проповідників на українських землях тощо.

Наукова праця Н.Урсу викликала інтерес зарубіжних дослідників. Так, упродовж 2008–09 років вона неодноразово запрошувалась Міжнародним центром культури (директор – професор Яцек Пурхля) з доповідями на конференції, круглі столи та інші спільноєвропейські імпрези.

У 2009 році Н.О.Урсу була введена до складу Науково-методичної комісії Міністерства освіти і науки України з мистецтва, а саме до підкомісії з обра-

зотворчого, декоративно-прикладного, фотомистецтва та реставрації творів мистецтв (020205, 020206, 020208, 020210); часто запрошується в якості експерта Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України з питань ліцензування й акредитації мистецьких спеціальностей у ВНЗ країни.

Є членом Національної спілки художників України та Національної спілки краєзнавців України. Разом з доцентами І.В.Березіною і В.Г.Паньковим Н.О.Урсу опублікувала у 2011 році навчально-методичний посібник для студентів художніх та художньо-педагогічних спеціальностей вищих навчальних закладів з грифом МОН України – № 1/11-3567 від 11.05.11 “Теорія і практика наукових досліджень”.

Наталія Олексіївна є членом Спеціалізованої вченої ради по захисту кандидатських дисертацій К 20. 051. 08 (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника) зі спеціальностей 26.00.01 – теорія та історія культури (мистецтвознавство) та 17.00.06 – декоративне і прикладне мистецтво; як провідний вчений запрошується на опонування кандидатських і докторських дисертацій у галузі мистецтвознавства.

Наталія Урсу є членом міжнародних асоціацій і товариств, зокрема: International Association for the Humanities (ІАН) – Міжнародної асоціації гуманітаріїв (МАГ) з 2007 року; Сетевого сообщества Российская культурология, Проект Санкт-Петербургского отделения Российской института культурологии; член правління (українського відділення) Міжнародного Товариства поляків за кордоном; Міжнародного інтернет-товариства “Історики давнього мистецтва”, Краків, Польща з 2011 року.

Наталія Олексіївна бере участь в оцінюванні наукових робіт учнів МАН України (рецензент і голова секції мистецтвознавства і журналістики Хмельницького регіону).

14 квітня 2011 року рішенням Атестаційної колегії МОН України Наталії Урсу було присвоєне вчене звання професора кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації творів мистецтва.

Син Наталії Олексіївни – Євген Урсу, 1972 року народження, пішов шляхом матері, професійно працює у сфері комп’ютерного і поліграфічного дизайну.

Колеги факультету, співробітники кафедри високо цінують Наталію Олексіївну за її наполегливу роботу щодо ліцензування та акредитації спеціальностей напряму Мистецтво (Образотворче мистецтво та Реставрація творів мистецтва). Завідувач кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва і реставрації творів мистецтва, професор Н.О.Урсу – ерудована особистість, висококваліфікований викладач, яка сприяє підвищенню загального та культурного рівня студентів, уміло та професійно залучає їх до світу мистецтва. Наталія Олексіївна насичує навчальні предмети цікавою та змістовною інформацією, відкриває шлях до якісної освіти та самоосвіти. Н.О.Урсу систематично працює як науковець, постійно підвищує свій науково-теоретичний і методичний рівень, володіє достатнім потенціалом для того, щоб зростати як професіонал, а також має гарні організаторські якості. Вона гли-

боко розуміє проблеми кафедри, питання розвитку перспективних спеціальностей. На першому плані в неї завжди стоїть створення вищої художньої освіти на Поділлі та виховання молоді людини мистецтва. Як фахівець у галузі мистецтвознавства, вона завжди влучно оцінює твори сучасних митців і перспективні напрямки образотворчого мистецтва. 2009 року за наукові дослідження храмів св. Станіслава на Україні отримала Командорський хрест Міжнародного ордену св. Станіслава.

Наталія Олексіївна Урсу за роки роботи в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка не тільки активно сприяла створенню і зміцненню фахової кафедри, а й заклала підвалини відродження й подальшого розвитку подільської наукової школи в галузі мистецтвознавства, що сприяє вдалій інтеграції українського, зокрема подільського мистецтва в європейський полікультурний образотворчий простір.

Наталія Олексіївна повна творчих ідей і проєктів, які, завдяки її енергії та наполегливості, звичайно будуть втілені в життя.

Одержано 1 лютого 2012 року